

YMPÄRISTÖVALIOKUNNAN LAUSUNTO 27/2008 vp

Hallituksen esitys laiksi kestävän metsätalouden rahoituslain muuttamisesta

Maa- ja metsätalousvaliokunnalle

JOHDANTO

Vireilletulo

Eduskunta on 10 päivänä kesäkuuta 2008 lähettäessään hallituksen esityksen laiksi kestävän metsätalouden rahoituslain muuttamisesta (HE 72/2008 vp) valmistelevasti käsiteltäväksi maa- ja metsätalousvaliokuntaan samalla määrännyt, että ympäristövaliokunnan on annettava asiasta lausunto maa- ja metsätalousvaliokunnalle.

Asiantuntijat

Valiokunnassa ovat olleet kuultavina

- metsäneuvos Marja Hilska-Aaltonen, maa- ja metsätalousministeriö
- ympäristöneuvos Mikko Kuusinen, ympäristöministeriö
- ohjelmajohtaja Mikael Hildén, Suomen ympäristökeskus
- varametsäjohtaja Timo Nyrhinen, Maa- ja metsätaloustuottajain Keskusliitto MTK ry.

Lisäksi valiokunta on saanut kirjallisen lausunnon seuraavilta tahoilta:

- oikeusministeriö
- Metsäntutkimuslaitos
- Suomen luonnonsuojeluliitto

HALLITUKSEN ESITYS

Esityksessä ehdotetaan muutettavaksi kestävän metsätalouden rahoituslakia, joka ei ole vielä tullut voimaan. Suunnitelman laatimisen tukemisesta maanomistajan omana työnä luovuttaisiin. Metsänuudistamisen tukea koskevaa säännöstä tarkistettaisiin siten, että toimenpiteellä tulisi edistää ensisijaisesti metsäekosysteemin ja biodiversiteetin tai perinteisen maiseman säilyttämistä ja kunnostamista. Energiapuun korjuun tukea ja sen saajaa koskevia säännöksiä tarkistettaisiin siten, että ne vastaisivat voimassa olevan lain säännöksiä. Lakiin sisällytettäisiin myös säännös muusta julkisesta tuesta. Kaikki edellä mainitut muutokset liittyvät Euroopan yhteisön valtiontukea koskeviin säännöksiin.

Suunnitelman laatimisen tukea koskevia menettelysäännöksiä tarkistettaisiin siten, että suunnitelman laatimiseen voitaisiin hakea tukea silloin, kun toimenpiteet on tarkoitus rahoittaa tässä laissa tarkoitetuin varoin yhteishankkeena tai jos toimenpiteet on tarkoitus rahoittaa osittain uusjakojen tukemisesta annetussa laissa tarkoitetuin varoin. Muulta osin edellytettäisiin edelleenkin, että suunnitelman ja toteuttamisen tukea haetaan samanaikaisesti.

Lain siirtymäsäännöksiä tarkistettaisiin siten, että kumotun kestävän metsätalouden rahoituksesta annetun lain nojalla rahoitettuihin metsäparannushankkeisiin olisi mahdollista myöntää lisärahoitusta mainitun kumotun lain nojalla.

Esitykseen sisältyvä laki on tarkoitettu tulemaan voimaan valtioneuvoston asetuksella säädettävänä ajankohtana.

VALIOKUNNAN KANNANOTOT

Perustelut

Hallituksen esityksen perusteluista ilmenevistä syistä ja saamansa selvityksen perusteella valiokunta pitää esitystä tarpeellisenä ja tarkoituksenmukaisena. Valiokunta puoltaa lakiehdotuksen hyväksymistä seuraavin huomautuksin.

Luonnon monimuotoisuuden turvaaminen ja luonnonhoito ovat nousseet keskeisiksi kestävän metsätalouden tavoitteiksi talousmetsien hyvän hoidon ohella. Suomessa metsäympäristö on tärkeä biologisen monimuotoisuuden kannalta. Huomioon on otettava myös ilmastonmuutos, joka aiheuttaa ekosysteemi- ja lajitasolla huomattavia muutoksia. Valiokunta toteaa, että pitämällä talousmetsät hyvässä kasvukunnossa sekä geneettisesti monimuotoisina ja terveinä varaudutaan parhaiten metsätalouden ilmastonmuutosvaikutuksiin.

Uusiutuvien luonnonvarojen merkitys ja arvo on kasvanut viime aikoina nopeasti. Huomiota on tulevaisuudessa kiinnitettävä yhä enemmän mahdollisuuksiin vähentää hiilidioksidipäästöjä korvaamalla fossiilisten polttoaineiden käyttöä metsäenergialla sekä metsien merkitykseen hiilinieluinä.

Ehdotuksessa esitetään muutettavaksi kestävän metsätalouden rahoituslakia, joka ei ole vielä tullut voimaan. Lakiehdotuksen päätavoitteena on saattaa uusi rahoituslaki yhteisön maa- ja metsätalouden valtiontukea koskevien suuntaviivojen 2007—2013 ja niihin liittyvien komission valtiontukea koskevien päätösten mukaiseksi. Komissio teki 13.2.2008 päätöksen¹ kestävän metsätalouden rahoituslakiin sisältyvästä tukijärjestelmästä antamiensa maa- ja metsätalouden rahoituslain 9 §:n mukaisten tukikelpoisten toimenpiteiden pääasiallisena tarkoituksena on oltava myötävaikuttaminen metsien ekosysteemien ja biologisen monimuotoisuuden

mission tekemän päätöksen johdosta valmisteltu lakiehdotus sisältää muutoksia erityisesti metsänuudistamiseen myönnettävän tuen ehtoihin.

Kestävän metsätalouden rahoituslaissa tuet jaetaan neljään ryhmään: metsähoito- ja metsänparannustyöt, energiapuun korjuu ja haketus, metsien biologisen monimuotoisuuden ylläpitäminen ja muut edistämistoimenpiteet. Metsien monimuotoisuuden turvaamisen kannalta keskeiset säännökset sisältyvät kestävän metsätalouden rahoituslain 4 lukuun, johon sisältyy ympäristötukea, biodiversiteetin suojelua edistäviä hoito- ja käyttösuunnitelmia sekä metsäluonnon hoitohankkeita koskeva sääntely.

Kestävän metsätalouden rahoituslain 9 §:ssä säädetään metsänuudistamisen tuesta. Kyseisen pykälän 1 momentissa on määritelty ne toimenpiteet, joihin rahoitusta voidaan myöntää, ja 2 momentissa tuen myöntämisen edellytykset. Ehdotettu muutos liittyy tuen myöntämisen edellytyksiin. Komissio on tulkinut maa- ja metsätalouden valtiontuen suuntaviivoja siten, että metsänuudistamisen tuki voidaan hyväksyä ainoastaan siinä tapauksessa, että säädöksestä käy ilmi, että tuen ensisijaisena tavoitteena on jokin suuntaviivojen 175 kohdan a alakohdassa mainituista.

Valiokunta toteaa, että luonnon monimuotoisuuden turvaamispyrkimysten kannalta merkittävä muutos ehdotuksessa on metsänuudistamisen tukea koskevan 9 §:n säännöksen tarkistaminen siten, että toimenpiteellä tulee edistää ensisijaisesti metsäekosysteemin ja biodiversiteetin tai perinteisen maiseman säilyttämistä ja kunnostamista. Komission tukijärjestelmää koskevassa päätöksessä todetaan, että kestävän metsätalouden rahoituslain 9 §:n mukaisten tukikelpoisten toimenpiteiden pääasiallisena tarkoituksena on oltava myötävaikuttaminen metsien ekosysteemien ja biologisen monimuotoisuuden

¹ Valtiontuki nro N 130a/2007 — Suomi, päätös K(2008)460 lopull.

tai perinteisten metsämaisemien säilyttämiseen tai kunnostamiseen. Tukea voidaan komission päätöksen mukaan myöntää metsän luontaiseen uudistukseen suojametsäalueella, vähäpuustoisien tai vähäarvoista puustoa kasvavan metsän uudistushakkuun luontaiseen uudistamiseen ja metsänviljelyyn, jos taimikko on tuhoutunut sekä luonnononnettomuuden tuhoaman alueen metsitykseen.

Valiokunta kiinnittää maa- ja metsätalousvaliokunnan huomiota siihen, että hallituksen esityksen perustelujen mukaan metsänuudistamista koskevaan 9 §:ään tehtävällä muutoksella ei ole tosiasiallisia vaikutuksia nykytilanteeseen. Kuitenkin ehdotettu lisäys monimuotoisuuden huomioonottamisesta koskee nimenomaisesti tuen myöntämisen edellytyksiä. Hallituksen esityksessä ei ole arvioitu sitä, miten esimerkiksi vähäpuustoisien metsän uudistushakkuun jälkeiseen metsänviljelyyn ja luontaiseen uudistamiseen liittyvällä tuella voidaan ensisijaisesti edistää metsäekosysteemin ja biodiversiteetin tai perinteisen maiseman säilyttämistä ja kunnostamista. Ilmastonmuutos asettaa biodiversiteetin säilymiselle uusia huomattavia haasteita. Valiokunta toteaa, että talousmetsien luonnonhoidon edistämistä ja uusien toimenpiteiden kehittämistä tulee jatkaa, jotta ilmastonmuutoksen haitallisiin vaikutuksiin voidaan varautua.

Valiokunta toteaa, että valtioneuvoston periaatepäätöksessä Etelä-Suomen metsien monimuotoisuusohjelmaksi 2008—2016 (METSO-ohjelma) asetettiin maa- ja metsätalousministeriölle tavoitteeksi selvittää vuoden 2008 aikana METSO-ohjelman aiheuttamat kestävä metsätalouden rahoituslain muutostarpeet. Kestävän metsätalouden rahoituslailla rahoitettavien METSON keinojen tavoitteena on luontaisesti pienialaisten, hoitoa vaativien tai luontoarvoiltaan muuttuvien kohteiden sekä metsätaloustoimien ohella säilytettävien luontoarvojen turvaaminen.

METSO-ohjelman mukaan metsänomistajan ja valtion välinen määräaikainen sopimus, jossa metsänomistaja sitoutuu lain velvoitteita laajemmin ylläpitämään tai lisäämään luontoarvoja luonnontieteelliset valintaperusteet täyttävässä

metsässään ja saa tästä korvauksen, muodostaisi linjan, jonka pohjalta rahoituslain mukainen ympäristötuki olisi muutettavissa vastaamaan kokeiluhankkeista saatuja kokemuksia. Valiokunta korostaa, että METSOsta on saatu myönteisiä kokemuksia ja ohjelmaa tulee kehittää edelleen. METSO-ohjelman kattava toteuttaminen vaatii jatkossa riittäviä määrärahoja.

Valiokunta toteaa, että tällä hetkellä suurimassa osassa metsäteitä liikenne suljetaan vain kelirikkoajaksi ja muulloin sallitaan kaikkien kansalaisten mahdollisuus päästä virkistäytymään metsäalueille. Vallitsevaa käytäntöä ei ole ehdotuksen mukaan tarkoitus muuttaa muutoin kuin siinä suhteessa, että rahoituslain nojalla rahoitettavilla teillä tulee sallia virkistyskäyttö maksutta 10 vuotta rahoituksen loppuun maksamisesta.

Virkistyskäytön sallimista koskeva erillinen säännös sisältyy suoraan maa- ja metsätalousalan valtiontuen suuntaviivoihin². Ehdotuksen 29 a §:n mukaan metsätien tekemisen tuen myöntämisen edellytykseksi asetetaan ehto, jonka mukaan uusi metsätie tai perusparannettava yksityistie on maksutta yleisölle avoin virkistyskäyttöön. Valiokunta toteaa, että samantyyppinen säännös sisältyy nykyiseen yksityistielakiin. Yksitystien käyttämistä muuhun kuin tieosakkaiden hyväksi tapahtuvaan liikenteeseen ei yksityistielain 96 §:n mukaan saa kieltää, jos valtio tai kunta avustaa tien kunnossapidossa tai parantamisessa taikka uuden tien rakentamisessa.

Lakiehdotuksen mukaan käyttöä voidaan kuitenkin rajoittaa, jos se on tarpeen arkojen alueiden suojaamiseksi tai tien asianmukaisen ja turvallisen käytön varmistamiseksi. Jäsenvaltiot eivät ole toimivaltaisia itse päättämään poikkeuksista suuntaviivojen sisältöön, mutta valiokunta katsoo, että ehdotettua säätelyä tulee täsmentää. Koska asianmukainen-sana ei rajaa riittävän tarkasti säännöksen soveltamista, valiokunta esittää, että mainittua 29 a §:ää täydennetään seuraavasti: *"Maanomistaja, jolle on myönnetty tukea metsätien tekemiseen, on velvollinen salli-*

² EUVL C 319, 27.12.2006, s. 1, 175 e -kohta.

maan kyseisen metsätien tai yksityistien virkistyskäytön maksutta. Käyttöä voidaan kuitenkin rajoittaa, jos se on tarpeen arkojen alueiden suojelemiseksi, tien turvallisen käytön varmistamiseksi tai sen varmistamiseksi, että tietä voidaan käyttää asianmukaisesti metsätalouden kuljetuksiin."

Valiokunnan mielestä säännöksen muotoilussa on keskeistä, että tien käytön rajoittamisessa asianmukainen-sanan tulkinta kytketään tien käyttötarkoitukseen eli siihen, että voidaan varmistaa metsätalouden kuljetukset kyseisillä teillä. Jos moottoriajoneuvojen runsas käyttö haittaisi metsätalouden kuljetuksia esimerkiksi keli-rikkoaikana, tulee tällainen virkistyskäyttö voida estää väliaikaisesti näinä ajankohtina. Virkistyskäytön määrittelyn lähtökohtana tässä ovat jokamiehenoikeudet, joihin liittyy sekä oikeuk-

sia että velvollisuuksia. Moottoriajoneuvojen osalta virkistyskäytön lähtökohtana tulee olla haitattomuus metsätien omistajan näkökulmasta tien käyttötarkoitus silmälläpitäen. Virkistyskäyttöön ei myöskään yleensä liity oikeutta hyödyntää sitä elinkeinotoiminnassa. Valiokunta toteaa, että marjastus-, sienestys-, retkeily- tai muut ulkoilukohteet eivät ole aina kävely- tai pyöräilymatkan päässä ja siten myös metsäauto-
teiden virkistyskäytöllä on tärkeä merkitys jokamiehenoikeuksien hyödyntämisen kannalta.

Lausunto

Lausuntonaan ympäristövaliokunta esittää,

että maa- ja metsätalousvaliokunta ottaa huomioon, mitä edellä on esitetty.

Helsingissä 13 päivänä marraskuuta 2008

Asian ratkaisevaan käsittelyyn valiokunnassa ovat ottaneet osaa

pj. Rakel Hiltunen /sd
vpj. Pentti Tiusanen /vas
jäs. Marko Asell /sd
Christina Gestrin /r
Tanja Karpela /kesk
Timo Kaunisto /kesk
Timo Korhonen /kesk
Merja Kuusisto /sd

Tapani Mäkinen /kok
Petteri Orpo /kok
Sanna Perkiö /kok
Tarja Tallqvist /kd
Kimmo Tiilikainen /kesk
Oras Tynkkynen /vihr
Pauliina Viitamies /sd
Henna Virkkunen /kok.

Valiokunnan sihteerinä on toiminut

valiokuntaneuvos Jaakko Autio.